

چکیدهٔ مقاله‌های
هفتمین همایش بین‌المللی
انجمن ترویج زبان و ادب فارسی
۱۵-۱۷ شهریورماه ۱۳۹۱
دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

دبیر علمی همایش
دکتر نعمت‌الله ایران‌زاده

بررسی ریشه یابی تاریخی و علل با هم آیی های واژگانی در خمسه نظامی

* دکتر محمد رضا پهلوان نژاد

* شیما ابراهیمی

مسائل همنشینی^۱ واژه ها که بر اساس تناسب رابطه معنایی کلمات صورت می پذیرد، یکی از مهمترین ویژگی های هر زبان به شمار می آید و با واژه شناسی و معناشناسی ارتباط ناگسستنی دارد. خلاقیت و ابتکار شاعر در بهره جستن از هم آیی واژگانی در محور همنشینی^۲ موجب می شود که سبک وی متفاوت از دیگر شاعران به نظر آید. از آنجاییکه بررسی سبک شاعر و نحوه استفاده او در به کار بردن واژگان هم آیند می تواند به شناخت نگرش او بینجامد، هدف از پژوهش حاضر، بررسی علل همنشینی واژگان و ریشه یابی آنان در اثر خمسه نظامی گنجوی می باشد. بدین منظور همنشینی واژگان از منظر های روابط مفهومی^۳ و استناد به قرآن و اساطیر زبان فارسی مورد بررسی قرار گرفته است. با توجه به معیارهایی که در بررسی با هم آیی های این اثر استفاده شده است، می توان علل همنشینی اغلب واژگان را در آثار شاعران دریافت و از این حیث یافته های این پژوهش می تواند در بررسی های مختلف در باب با هم آیی های زبان فارسی مورد استفاده قرار گیرد.

کلید واژه ها : با هم آیی، روابط مفهومی، محور همنشینی، ریشه یابی تاریخی.

* دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد

* دانشجوی ارشد زبانشناسی

^۱ Collocation

^۲ Syntagmatic axis

^۳ Lexical Relations